

Szabady Józsefné

**MI A TITKA?
SZATMÁRI GÉZA ZENESZERZŐ ÉLETÚTJÁT
BEMUTATÓ EMLÉKKÖTET BEMUTATÁSA**

In memoriam

Akár Kosztolányi is ott ülhetett volna az ágy sarkán azon a szép, verőfényes őszi vasárnapon, 1978. október 8-án, amikor Szatmári Géza déli fél tizenkettőkor elhagyta a földi életet. Nyugodt békességben távozott, minden rendezett volt körülötte. Felesége a legnagyobb odaadással vigyázta a végső percig, de ő maga is gondoskodott élete párjáról – Szabady Józsefre bízta. Az operaénekes kísérte ki a házból, ahogy a tisztesség és tisztelet kívánja, majd jelentette továbbra is Sáríkának az otthon melegét.

Már mindnyájan odaátról figyelnek bennünket, s ha tehetik, könnyíteni szándékoznak földi vergődéseinken. Ők már tudják, hogy az élet, ha sűrű és nehéz is, megismételhetetlenül szép.

A zeneszerző és művei

Szegedi éveiben kompozícióival kapcsolatban a legnagyobb diszkréciót vállalta föl. Az alkotás élményét és műveit magában hordozta, mint eltűnt gyermekeit. Azt hitte, hogy a II. világháborúban odaveszett minden opusza. Ám a szerencsés véletlen úgy hozta, hogy vázlatainak és első lejegyzéseinek jelentős része megmaradt a húga és sógora hagyatékában, abban a bizonyos volt ezredesi lakásban, ahová az I. világháborúban szolgálati okokból áthelyezték a Sauerwald családot. Utolsóinak húga hagyta el a szegedi otthont 1971-ben bekövetkezett halálakor.

Kezdeti szegedi darabjait mesterének, Figedi Fichtner Sándornak, dr. Baranyi János zongoraművésznek és Fiedler Walternek, a kiváló csellistának ajánlotta. Azt is hallottuk tőle, hogy első önálló szerzői estjét Bartók és Kodály elismerő kritikája tetőzte. Tudván a teltházazs estről és előadóiáról, valódi fővárosi zenei eseményt jelenthetett bemutatkozása.

Azután következtek a szorgos zenekritikusai évek a két főállásban vállalt zeneitanítással, és benne a debreceni karmesteri időszakkal. Összevetve a napokkal, hetekkel, hónapokkal, évekkel, aligha találunk üres, komponálásra termett órát, de a családi otthon léggörét hangoló múzsa sem csókolhatta homlokot.

A háborús években ismét termékenyebbé vált, pályadíjas műveket alkotott a Magyar Rádió felhívására. Boldogan jött vissza Szegedre, hívta a létesülő konzervatórium alkotó, alapító tagként és a színház. Kísérőzenéket, színpadi zenét, átíratokat írt, de szép dalciklust komponált Balázs Béla versszövegeire. Alkalmi darabokat is szerzett az 50-es évek elején. Még háromszor fogott hozzá a zeneíráshoz, fúvósötöst komponált, Nagy Imre oboaművész barátjának oboaszonátát és a sorok írójának Ady Endre: Szomorú ódák valakihez című dalciklusát zenésítette meg fúvóskvintett és/vagy zongora kíséretével 1975/76-ban.

Hogy milyen alkotásai születtek még, azt nemcsak a titkolózó szemérem, hanem a sors is rejte hagyta előttünk.

Kéziratban fellelhető kompozícióinak címei, ajánlásuk és keletkezési évük:

1. Koncertetude (es-moll) zongorára	1916, Szeged
2. Fuga orgonára I.	1917, Szeged
3. Fuga orgonára II.	1917, Szeged
4. Kettős fuga orgonára	1917, Szeged
5. Choral előjáték Fichtner Sándortól	1917, Szeged
6. Fuga (3 témára) zongorára	1918, Szeged
7. Szonáta zongorára	1918, Szeged
8. Air gondokára zenekari kísérettel	1918, Szeged
9. Szonáta zongorára és csellóra	1918, Szeged
10. Nyitány zenekarra (quasi una fantasia)	1919
11. Október – énekhangra, zongorakísérettel	1920, Szeged
Op.6. No.1.	
Szövegét írta: Lendvai István	
12. Fantasie élégia que zongorára	1920, Szeged
13. Magyar ábránd zongorára – op.7.	1921, Szeged
14. Négy magyar népdal	1923. okt. 4.
15. Hegedű-zongoraszonáta	1926, Budapest
„Drága jó tanítómesteremnek”	
Sonata quasi una fantasia	
1925. V. 5-én Budapesten fejezi be, első bejegyzés	
16. Két Ady-dal	1926/27, Budapest
17. Hej búra termett idő - XVII. századi dallam	1927.III.5-6. Budapest
„Molnár Imre dr. barátomnak”	
18. Heimlich funkenlder Abendstern	1927, Budapest
Op. 12. No.2.	
Albert H. Rauch szövegére és	
A medesári szép leány balladája	
Op. 6. No.2.	
Lendvai István szövege	

19. Édesanyám emlékének – zongorára	1927/28, Budapest
20. Három zongoradarab – op. 10.	1928, Budapest
21. Három Petőfi-dal női karra	1933, Budapest
22. Suite pittoresque pour orgue – op.27.
„Schmidtbauer Lajos barátomnak szeretettel ajánlom”	1934, Budapest
23. Scherzo	1936. VIII.22, Budapest
24. Kosztolányi dalciklus	1943/44, Budapest
25. Kosztolányi-dalok:
Szeptember elején
Az ihlet perce	1945
26. Bánk bán – színpadi zene a Szegedi Nemzeti
Színház felkérésére	1946, Szeged
27. Énekszövegek Balázs Béla verseire 1-6	1947, Szeged
28. A makrancos hölgy – kísérezene a Szegedi
Nemzeti Színház felkérésére	1947, Szeged
29. Missa Ábrahámhegyiensis – énekkarra
„Dr. Kovács Sándor szombathelyi püspök úrnak”	1948
30. Megyen már a hajnalcsillag lefelé
népdalfeldolgozás	1951, Orosháza
31. A szegedi tanyákon – kórusmű
vegyeskarra	1951, Szeged
1952, Szeged
32. Csongrádi csárdás kamarazenekarra,
cimbalomra és énekkarra	1952, Orosháza
33. A küzdők felém – kantáta Lódi Ferenc
versére	1953, Szeged
34. Magyar népdalszvit zenekarra és
énekkarra	1953/54, Szeged
1955/56, Szeged
35. Finales – zenekari nyitány	
36. Fúvósötös	1955/56, Szeged
37. Szonáta oboára	1963, Szeged
38. Szomorú ódák valakihez
Ady Endre versére	1975.I.
Szabadyné Békési Magdinak dalciklus
énekhangra, fúvósokra és zongorára	1976.XII.1.

Dátum nélküli művek

39. Scherzo (rondo formában)
40. Suite vonószenekarra – op. 2.
41. A könnyek asszonya – Ady Endre versére

Tanítványainak tárháza

Szatmári Géza elsőrangú muzikalitást hozott magával, bölcsőjében egymás mellett sorakoztak zenei tehetségének különböző területei. Először a zongorajátékkal ismerkedett meg, rövid időn belül édesanyja irányításával jó „prima vista” játékosná serdült. Majd a zeneszerzés felé fordult, ahol is szeretett mestere vezette egészen magasra, az 1920-ban megszerzett zeneszerzői diplomáig. Hamarosan észrevétette magát jó tollú íróként, és fiatalon az Újságírók szindikátusának tagjaként az egyik legkeresettebb fővárosi zenekritikussá érett. A szakma szabályait megtanulta, és gyorsan vált jóindulatú zenekritikussá. Előkelő, választékos stílusa sohasem fedte el a lényegét, pontosan célzott, őszinte és udvarias volt.

Tehetségének legmélyrehatóbb területe, hatékonyságának kisugárzása legmaradandóbban tanítványaiban fejeződött ki, és él a mai napig. A tehetséges magvető – még ha zenetanár is – hosszú ideig képes újratermelni önmagát, és a zenei mélység ilyen természete semmivel sem marad alul a többi szuverenitást felmutató zenei megnyilatkozásnál.

Tanítványainak döntő többsége megértette és átélte, hogy nem egyszerű zenei szakmunkással került tanár – diák viszonyba. Ő udvarias volt, sokszor fennkölt, ami néha lételelem volt, hiszen a zenét magyarázta, sokszor sértett volt, talán a körülmények ügyefogyottsága zavarta. Nem tűrte a butaságot és az ügyetlen fércmunkát; mondhatni szigorú volt, de nem goromba. A tehetség előtt fejet hajtott, a készültlenséget nem viselte el, de elvárta a pontosságot, precízséget, a műves munkát. Mindez semmi nem lett volna a fiatalok körében töltekező boldogság és a szeretet vezérlő erejének működése nélkül.

A méltányoló szeretet első tárgyi, szegedi megnyilatkozása az emléktábla avatása volt halálának 25. évfordulóján.

Pro memoria

1971 tavaszán Vaszy Viktor bekonferálása után Maklári László kísért fel Szatmári Gézához, kinek egy fűvösötöst és egy dalciklust vittem bemutatásra. Rövid időn belül ezek a zeneszerzés órák melegező barátsággá váltak, s házasságkötésünket már apai-anyai szeretettel vették körbe.

A boldog együtt megélt órákat, színes ünnepeket lassan beszötte az elmúlás esendő súlya. Nehéz pár év volt, de mindig ellensúlyozta a Szatmári Gézát feszítő indulat és szellem. Benne leginkább szélső pólusait éreztem, úgymint az akaratát, akaratos kínlódását, a bántó tényeken való udvarias felülemelkedéseit. Lényét vezérelte a pengeélességű gondolkodása és a nemes emberi mérték.

Hogy mi tartotta még élethelyzeteit össze? Tudom, Ő is így látta – élete párjának a valóságban könnyen eligazodó, diszkrét, precíz lénye, aki a lamentálás helyett „mi a következő lépés?” technikájával ügyesen helyre tette a ritkuló telefonok fölötti bánkódást, a magántanítványok megfogyatkozását.

Tehetsége legmélyebben a tanításban fejlődött ki, hiszen megállás nélkül ezt művelte, az ihletet fogadni és elhatalmasodni hagyni alig volt alkalma. Vázlatai, jegyzetlapjai több kompozíciót sejtetnek, de elkészült-e, elveszett-e, ki tudja.

„Kijelenthetem, hogy zenei dolgokban biztos vagyok” – mondta halála előtt pár héttel. Látszott, hogy jólesik ezt mondania, s várta háziiorvosát, akivel bensőséges kapcsolatot tartott fenn, és várta talán az Istennel való találkozót is.

Köszönöm az életem vezérlőjének, hogy tanulhattam Tőle, megismerhettem, képessé tett arra, hogy rám bízhatta élete neuralgikus pontjait, végül műveinek titkait.

Köszönöm mindazoknak, akiket megilletett volna emlékező gondolataiknak megjelentetése, de kérni nem volt alkalmam írásaikat. Kérem, hogy ennek ellenére fogadják jó szívvel e könyvet, és gondolják tovább a szigorúan derűs Szatmári órákat.